

Prof. dr hab. Anna Michońska-Stadnik
Uniwersytet Wrocławski
Instytut Filologii Angielskiej
ORCID: 0000-0001-7603-5013

**Ocena dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego w
postępowaniu habilitacyjnym dra Mariusza Kruka z Uniwersytetu
Zielonogórskiego**

opracowana zgodnie z art. 16 ust. 2, pkt. 1 *Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym...* (w kształcie znowelizowanym *Ustawą z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy...*), oraz z *Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.*

1. Ogólna sylwetka Habilitanta

Dr Mariusz Kruk jest absolwentem dwóch filologii ze stopniem zawodowym magistra. W roku 1996 ukończył filologię rosyjską w Wyższej Szkole Pedagogicznej im. Tadeusza Kotarbińskiego w Zielonej Górze, a w roku 2005 otrzymał stopień magistra w zakresie filologii angielskiej na Wydziale Pedagogiczno-Artystycznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Kaliszu. W roku 2010 uzyskał stopień doktora w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Pracę doktorską, już wtedy związaną z nauczaniem wspomaganiem komputerowo, napisał pod kierunkiem prof. Mirosława Pawlaka. W jednostkach naukowych jest zatrudniony od czasu obrony doktoratu. W latach 2010 – 2012 pracował na stanowisku adiunkta w Zakładzie Filologii Angielskiej w Kaliszu, w latach 2011 – 2012 – jako starszy wykładowca w Instytucie Neofilologii Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Koninie, a

od roku 2012 jest adiunktem w Instytucie Neofilologii Uniwersytetu Zielonogórskiego, gdzie pracuje do chwili obecnej. Należy również wspomnieć, że od roku 1996 do roku 2010 dr Kruk pracował jako nauczyciel języka rosyjskiego i angielskiego w szkołach podstawowych i średnich, co pozwoliło mu skryształizować własne zainteresowania dydaktyką języków obcych oraz uwarunkowaniami sukcesu w nabywaniu języka angielskiego.

2. Ocena głównego osiągnięcia naukowego

Kandydat przedstawił do oceny jako główne osiągnięcie naukowe siedem samodzielnych artykułów/rozdziałów w monografiach, opublikowanych w latach 2015 – 2020, oraz własną autorską monografię pt. *Investigating dynamic relationships among individual difference variables in learning English as a foreign language in a virtual world* (Springer, 2021). Wszystkie te prace są związane tematycznie z zagadnieniem wybranych różnic indywidualnych, takich jak gotowość komunikacyjna (ang. willingness to communicate), motywacja, lęk językowy oraz znudzenie. Dr Kruk bada zmienność ich poziomów oraz przyczyny tej zmienności, a innowacyjność badań polega przede wszystkim na sprawdzaniu dynamizmu tych zmiennych w środowisku światów wirtualnych. Nie jest dla mnie do końca jasne, dlaczego akurat te a nie inne różnice indywidualne zostały wybrane do zbadania. Oczywiście jest, że motywacja do nauki stanowi czynnik mający najistotniejszy wpływ na sukces w uczeniu się języka lub jego brak. Lęk językowy z pewnością będzie przeszkodą w komunikacji. Natomiast uważam, że zarówno znudzenie jak i gotowość komunikacyjna, chociaż chętnie definiowane i klasyfikowane przez specjalistów z dziedziny glottodydaktyki, stanowią wypadkową zarówno lęku językowego jak i motywacji. Uczeń, który się boi nie będzie miał chęci komunikowania się, podobnie uczeń bez motywacji, co z kolei może powodować znudzenie podczas lekcji. Inaczej mówiąc, bez motywacji będzie się pojawiało znudzenie i brak gotowości komunikacyjnej. Niemniej jednak, dyskusja o zasadności takich oddzielnych badań musi zostać odłożona na inną okazję, ponieważ nie chcemy krzywdzić Autora, który w dobrej wierze podejmuje się analizy zjawisk zdefiniowanych jako indywidualne i specyficzne przez innych znanych specjalistów.

Dwie z przedstawionych do oceny publikacji poświęcone są analizie przyczyn zmienności gotowości komunikacyjnej w dwóch różnych środowiskach: szkolnym i uczelnianym. Rozdział w monografii zawiera sprawozdanie z badania empirycznego w grupie 19 uczniów szkoły średniej, którzy zostali podzieleni na grupę eksperymentalną i kontrolną. Grupa eksperymentalna wykorzystywała środowisko Active Worlds. W badaniu zastosowano

elementy statystyki inferencyjnej (t-test), która wykazała, że ta właśnie grupa wykazywała wyższą gotowość komunikacyjną, a natomiast fluktuacje gotowości były większe w grupie kontrolnej. Rezultaty te otrzymano na podstawie samooceny uczniów biorących udział w eksperymencie. Z kolei artykuł na temat gotowości komunikacyjnej został opublikowany w prestiżowym *The Language Learning Journal* i jest typowym przykładem studium przypadku. W badaniu brała udział jedna studentka, która odbyła 19 sesji w wirtualnym środowisku Second Life poza uczelnią. Na podstawie samooceny oraz wywiadu Autor zbadał przyczyny dynamizmu gotowości komunikacyjnej u tej osoby. Okazuje się, że zmienność tego konstruktów zależy od gotowości komunikacyjnej innych użytkowników Second Life, od ich poziomu językowego oraz od poruszanych tematów. Są to wnioski raczej oczywiste.

Drugim badanym zagadnieniem jest lęk językowy. W rozdziale w monografii pt. *The impact of using Internet resources and browser-based virtual worlds on the level of foreign language anxiety* znajduje się sprawozdanie z badania przeprowadzonego w szkole średniej. Podobnie jak w przypadku gotowości komunikacyjnej uczniowie byli podzieleni na grupy eksperymentalną i kontrolną, a poziom lęku językowego był mierzony na podstawie znanego narzędzia *Foreign Language Classroom Anxiety Scale*. Badanie ilościowe wykazało nieco niższy poziom lęku językowego w grupie, która korzystała ze światów wirtualnych. Artykuł opublikowany w *Innovations in Language Learning and Teaching* pt. *Fluctuations in self-perceived foreign language anxiety during visits to Second Life: A case study* analizuje odczucie lęku zaobserwowane przez jedną studentkę podczas jej 14 sesji w świecie wirtualnym. Według samej uczestniczki badania poziom lęku systematycznie spadał, a zmienność tego odczucia była spowodowana, podobnie jak w przypadku gotowości komunikacyjnej, przez innych uczestników, ich poziom językowy oraz tematy kontaktów tekstowych, bez komunikacji werbalnej.

Doświadczenie nudy jako oddzielna zmienna było zbadane w jednym artykule M. Kruka pt. *Variation in experiencing boredom during self-directed learning in a virtual world: The case of one English major*. Powtarza się schemat badania – uczestniczka odbyła 15 sesji w Second Life, a następnie przeprowadzono z nią częściowo ustrukturyzowany wywiad. Fluktuacje nudy, podobnie jak w badaniach poprzednich, zależały od spotykania tych samych rozmówców, braku tematów do konwersacji, monotonnych rozmów oraz niskiego poziomu językowego interlokutorów.

Pozostałe dwie mniejsze publikacje z tego cyklu zawierają badania dotyczące kilku zmiennych jednocześnie. *Variations in motivation, anxiety and boredom in learning English in Secod Life* oraz *Dynamicity of perceived willingness to communicate, motivation, boredom*

and anxiety in Second Life: The case of two advanced learners of English (publikacja w bardzo prestiżowym *Computer Assisted Language Learning*) stosują podobny schemat badawczy – pierwszy porównuje grupę używającą Second Life i grupę tradycyjną, a kolejny obserwuje dwójkę zaawansowanych językowo studentów podczas sesji Second Life. Dało się zauważyć, że w grupie eksperymentalnej poziom motywacji i nudy zmieniał się w czasie, natomiast lęk językowy pozostawał na podobnym poziomie. Do przyczyn zmienności, poza wymienionymi już powyżej, doszło spotkanie nieuprzejmych, a nawet agresywnych innych uczestników Second Life. Wszystkie publikacje wymieniają te same ograniczenia w wykonywaniu badań: zbyt mała próba badanych, stosowanie przez nich samooceny, brak przygotowania do uczenia się języka angielskiego z użyciem świata wirtualnego, słaby zasięg Internetu.

Monografia dra Kruka wpisuje się dokładnie w ten sam schemat. Co więcej, badane są te same zmienne, w bardzo podobny sposób. W publikacji brak jest rzetelnego wstępu, w którym powinien zostać uzasadniony cel badania oraz racjonalne przesłanki do jego przeprowadzenia. W dalszym ciągu nie jest dla czytelnika jasne, dlaczego analizowane są wciąż te same zmienne. Nie wystarczy napisać, że należy badać, na przykład, doświadczenie nudy, ponieważ jest mało badań temu zjawisku poświęconych. Przy okazji, interesujące byłoby się dowiedzieć chociażby w jakiej relacji pozostaje poziom znudzenia do braku motywacji/ demotywacji.

Rozdział pierwszy, w którym wszystkie zmienne, czyli gotowość komunikacyjna, motywacja, lęk językowy i znudzenie, zostały zaprezentowane i zdefiniowane jest satysfakcjonujący. Autor wykazał się znacznym poziomem wiedzy i odczytania – zna źródła podstawowe oraz te najnowsze. Część rozdziału poświęconego motywacji powinien być jednak wzbogacić o prezentację teorii behawiorystycznych, które, czy nam się to podoba czy nie, opisują wciąż aktualne sposoby uczenia się, w tym także języka obcego, zwłaszcza w przypadku małych dzieci, u których relacje i schematy kognitywne dopiero się tworzą. Bodziec, reakcja i wzmocnienie wciąż adekwatnie oddają charakter motywacji do nabywania języka. Ciekawym fragmentem rozdziału pierwszego są modele i teorie dotyczące doświadczania znudzenia. Ostatnia część rozdziału, którą Autor zatytułował „Conclusions”, na pewno nie ma charakteru konkluzji. Jest to po prostu streszczenie pierwszego rozdziału.

W rozdziale drugim znajdujemy opis studiów empirycznych poświęconych wymienionym w pierwszym rozdziale zmiennym, ze szczególnym uwzględnieniem ich dynamicznego charakteru. Cytowane badania zostały przeprowadzone w środowisku tradycyjnym oraz „cyfrowym” (digital). Niestety, Autor nie wyjaśnia, co w tym przypadku

oznacza środowisko cyfrowe. Brakuje w tych rozważaniach części (lub wręcz rozdziału) poświęconego nauczaniu języków obcych wspomaganemu komputerem (CALL), z którego wyłoniły się światy wirtualne, o których mowa w monografii. Dr Kruk poświęca temu zagadnieniu niewiele miejsca, wychodząc z założenia, że wszyscy wiedzą o co chodzi. W kontekście dynamiczności/zmienności rzeczonych konstruktów, Autor monografii opiera się na teorii złożonych systemów dynamicznych, która również, podobnie jak CALL, nie doczekała się rzetelnego opracowania ani w tym ani w żadnym innym rozdziale. Odnosi się wrażenie, że Autor monografii zbyt wiele zagadnień traktuje jako oczywiste, nie wymagające szczegółowego wyjaśnienia i opracowania. W rezultacie Jego rozważania w tej publikacji nie są mocno osadzone we współczesnych teoriach glottodydaktycznych. Zostało to znacznie lepiej zrobione w wymienionych już wcześniej artykułach i rozdziałach w monografiach.

Rozdziały trzeci i czwarty książki dra Kruka są rozdziałami empirycznymi. Pierwszy z nich prezentuje cel badania i wszystkie niezbędne informacje. W badaniu wzięło udział tylko 6 studentek, co znów stanowi podstawę do określenia go jako studium przypadków. Kontekst, czyli świat wirtualny „Second Life” został wreszcie rzetelnie zaprezentowany w części 3.4. Rozdział czwarty poświęcony jest prezentacji wyników badań oraz odpowiedzi na postawione wcześniej pytania badawcze. Podobnie jak we wcześniejszych artykułach i rozdziałach, wszystkie konstrukty u wszystkich osób wykazały stany zmienne. Zmienność była spowodowana reakcją innych uczestników Second Life, ich poziomem językowym i tematyką rozmów. Poziom zmienności wahał się, często z niejasnych przyczyn, co jeszcze bardziej wskazuje na konieczność zaprezentowania w tej pracy teorii złożonych systemów dynamicznych. Nie możemy być również pewni, o czym pisze sam Autor w sekcji 4.9, na ile odpowiedzi i obserwacje uczestniczek badania w ich samoocenie były zawsze szczere. Na pewno jedna pojawiająca się obserwacja jest oczywista – gotowość komunikacyjna i motywacja zawsze szły w parze jeśli chodzi o ich poziomy wyższe lub niższe.

W badaniu zaprezentowanym w monografii dra Kruka pojawiają się dwa dość poważne niedociągnięcia metodologiczne; o jednym z nich wspomina sam Autor w sekcji 4.9, str. 121. Po pierwsze, chodzi mianowicie o to, że **wyjściowe poziomy** badanych różnic indywidualnych **nie zostały zbadane**. Nikt więc nie jest w stanie określić w jakim stopniu zmieniały się one pod wpływem kontaktu z językiem w kontekście Second Life. Po drugie, nie jest wykluczone, że zarówno gotowość komunikacyjna, motywacja, jak i lęk językowy czy znudzenie podlegałyby podobnym lub wręcz takim samym zmianom w środowisku nauczania tradycyjnego, bez zastosowania światów wirtualnych. Autor, co prawda porównuje te środowiska w swoich krótszych publikacjach, ale nie stosuje tego w monografii.

Podsumowanie badania w monografii jest więc krótkie i schematyczne, po prostu dlatego, że inne być nie może.

Implikacje dydaktyczne wynikające ze wszystkich badań we wszystkich pracach Kandydata są podobne. Również powtarzają się rekomendacje dla dalszych badań. Można byłoby oczekiwać, że te rekomendacje zostaną spełnione w najpóźniejszej chronologicznie publikacji, czyli w monografii, ale niestety – nie są. Rekomendacje to: większe grupy badane, bardziej różnorodny dobór uczestników oraz większa różnorodność sposobów gromadzenia danych.

Podsumowując, żeby nie ograniczać się do samej krytyki, należy także zwrócić uwagę na pozytywne strony osiągnięcia badawczego dra Mariusza Kruka:

- wszystkie publikacje zostały napisane samodzielnie przez Kandydata,
- konsekwentnie zajmuje się wybranymi różnicami indywidualnymi i stara się badać je rzetelnie,
- niektóre artykuły ukazały się w prestiżowych, wysoko punktowanych czasopismach międzynarodowych, co oznacza, że zostały docenione przez wymagających ekspertów,
- w publikacjach wykazuje znaczną wiedzę teoretyczną związaną z poruszonymi zagadnieniami,
- wszystkie wybrane publikacje odnoszą się do zmienności poziomu wybranych różnic indywidualnych w środowisku światów wirtualnych, co jest nowatorskie w polskich badaniach glottodydaktycznych.

3. Ocena pozostałych osiągnięć naukowych

Oprócz badań prowadzonych w obszarze różnic indywidualnych, dr Kruk zajmował się także innymi tematami. W sferze zastosowania technologii komputerowej w nauczaniu i uczeniu się języka obcego opublikował 9 artykułów i rozdziałów w pracach zbiorowych; w obszarze autonomii ucznia i jej rozwijania – 4 artykuły, w tym jeden we współautorstwie; trzy inne artykuły były także związane z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnej w klasie. W sumie dr Mariusz Kruk opublikował 60 prac od czasu uzyskania stopnia doktora, w tym dwie monografie, 37 artykułów w czasopismach, 18 rozdziałów w pracach zbiorowych, a także redagował lub współredagował dwie prace zbiorowe. Jego Indeks Hirscha wynosi 9 (według Google Scholar). Dr Kruk uczestniczył także w licznych konferencjach naukowych, na których wygłosił 35 referatów, z czego 30 w Polsce, a 5 za granicą. Od roku 2019 jest redaktorem bardzo znanego w Polsce i na świecie czasopisma (100 pkt według obecnej listy

MEiN) *Studies in Second Language Learning and Teaching*, wydawanego przez Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu. Czasopismo to jest indeksowane we wszystkich ważnych bazach czasopism naukowych. Dr Kruk jest także autorem licznych recenzji artykułów nadsyłanych do czasopism naukowych w Polsce i za granicą. Brał udział w komitetach organizacyjnych czterech konferencji naukowych w Polsce, oraz należał do rady naukowej konferencji glottodydaktycznej organizowanej przez University of Education we Freiburgu. Należy także wspomnieć, że autoreferat Kandydata jest dokumentem uporządkowanym, logicznym, podzielonym na właściwe części, napisanym starannie pod względem stylistycznym i edytorskim.

4. Ocena działalności dydaktycznej i organizacyjnej

Jak wspomniałam na wstępie, dr Mariusz Kruk posiada duże doświadczenie dydaktyczne, co także przekłada się na Jego zainteresowanie dydaktyką w szkole wyższej. Od początku zatrudnienia w jednostkach badawczo-dydaktycznych prowadził zajęcia z praktycznej nauki języka angielskiego oraz dydaktyki tego języka, jak również proseminaria i seminaRIA licencjackie i magisterskie na wszystkich rodzajach studiów. Wypromował 91 licencjatów i 9 magistrów. Przygotowuje również liczne recenzje prac licencjackich i magisterskich (odpowiednio 24 i 39). Bierze udział w konferencjach i warsztatach dla nauczycieli języka angielskiego, a także publikuje popularyzatorskie artykuły w *Językach Obcych w Szkole*. Dwukrotnie otrzymał nagrodę Rektora Uniwersytetu Zielonogórskiego za osiągnięcia w pracy naukowej – indywidualną i grupową.

Współpraca międzynarodowa dra Mariusza Kruka nie jest szczególnie imponująca. Nie bierze udziału w projektach krajowych ani międzynarodowych. Współpraca ta ma raczej charakter indywidualny, polegający na prowadzeniu wspólnych badań naukowych z badaczami z Iranu, Japonii, Węgier i Chin oraz publikowaniu wspólnych prac naukowych. Tematyka tych badań jest związana z różnicami indywidualnymi w nabywaniu języka.

W sferze organizacji nauki dr Mariusz Kruk pełnił różne funkcje kierownicze. W roku 2011 był zastępcą dyrektora Instytutu Neofilologii w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Koninie, natomiast od roku 2016 pełni funkcję kierownika Zakładu Anglistyki w Instytucie Neofilologii Uniwersytetu Zielonogórskiego. W latach 2013 – 2015 był koordynatorem praktyk dydaktycznych w tym samym zakładzie. Ze względu na swoje umiejętności posługiwania się technologią informacyjną w latach 2010-2012 sprawował funkcję opiekuna strony internetowej Zakładu Filologii Angielskiej w Kaliszu (webmaster).

Od roku 2020 sprawuje podobną funkcję w międzynarodowej organizacji International Federation of Language Teacher Associations (FIPLV).

5. Konkluzja

Pomimo licznych uwag krytycznych dotyczących głównego osiągnięcia naukowego dra Mariusza Kruka, które zostały wyszczególnione w części drugiej recenzji, postanawiam wydać **opinię pozytywną** w sprawie nadania Kandydatowi stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo.

Uzasadniam to w sposób następujący:

- 1/ Systematyczne i konsekwentne prowadzenie badań naukowych skoncentrowanych na wybranych aspektach różnic indywidualnych, co nie jest zadaniem łatwym ze względu na niestabilność zmiennych;
- 2/ Skoncentrowanie badań na środowisku światów wirtualnych, co stanowi nowy aspekt i dość znaczny wkład w rozwój glottodydaktyki w Polsce;
- 3/ Liczne publikacje naukowe , które ukazały się, między innymi, w znaczących czasopismach z Impact Factor;
- 4/ Znaczna aktywność naukowa i dydaktyczna – udział w konferencjach i organizacja konferencji.

Wrocław, dnia 22 września 2021 r.

A. Stadwick